

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมือง ของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย*

THE APPLICATION OF THE BUDDHADHAMMA FOR PEOPLE'S POLITICAL TRUST TOWARDS POLITICAL PARTIES IN LOEI PROVINCE

พระมหาธณวัฒน์ ปรียัตติเมธี, วาชรินทร์ ชาญศิลป์, สุมาลี บุญเรือง

Phramaha Thanawat Pariyatmethi, Vacharin Chansilp, Sumalee Boonrueang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Thanawat25252538@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย และ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ และการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดเลยจำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$, S.D.=0.72) 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย พบว่าปัจจัยการกล่อมเกลாதางเมืองและการประยุกต์หลักพุทธธรรมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับพรรคการเมืองตามหลักอปริหานิยธรรม มีการจัดประชุมสม่ำเสมอ มีระบบประชุมที่เป็นระเบียบ ยึดมั่นใน

* Received February 20, 2025; Revised March 26, 2025; Accepted March 26, 2025

กฎหมาย เคารพผู้อำนาจและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสิทธิสตรี ทำงานร่วมกับองค์กรอื่น และสนับสนุนคนดีเข้าสู่การเมือง อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในการติดตามมติที่ประชุม การมีส่วนร่วมของประชาชน และการประเมินผลที่เป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม; ความไว้วางใจทางการเมือง; พรรคการเมือง

Abstract

This research aims to 1. study political trust of people toward political parties in Loei Province 2. study factors affecting political trust of people toward political parties in Loei Province and 3. present an application of Bhuddhadhamma to promote political trust of people toward political parties in Loei Province by using mixed-methods research. The qualitative research uses in-depth interviews with key informants and focus group discussions. Quantitative research uses questionnaires to collect data from a sample group of 400 eligible voters in Loei Province. The data are analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analyses.

Findings of the research found that 1. political trust of people toward political parties in Loei province in the overall was in a high level ($\bar{X}$ =3.84, S.D.=0.72) 2. factors affecting political trust of the people towards political parties in Loei Province found that the factors concerning political refinement and an application of Bhuddhadhamma had a positive relationship with political trust of the people toward political parties in Loei Province with statistical significance at 0.01 level and 3. an application of Bhuddhadhamma in political parties according to the principle of Apirukhan had regular meetings with an orderly meeting system, adhered to the law, respected elders and local wisdom, promoted women's rights, worked with other organizations, and supported good people entering politics. However, there were still limitations in monitoring meeting resolutions, public participation, and tangible evaluations.

Keywords: Application of Bhuddhadhamma; Political Trust; Political Party

บทนำ

สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญทางการเมืองโดยอ้อม ผ่านการกำหนดความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมของบุคคลในสังคม การพัฒนาการเมืองไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประสบปัญหาจนเกิดเป็นวิกฤตทางการเมือง โดยเฉพาะปัญหาจากตัวบุคคล เช่น การเขียน และใช้กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม การแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง และการ จัดสรรผลประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรม นำไปสู่ความขัดแย้งและขาดความสามัคคี การพัฒนา การเมืองจึงควรนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนและ สังคม (พระครูรัตนสุตากร (ปราโมทย์ ล่องแก้ว) และคณะ, 2563)

ปัจจุบันกิจกรรมทางการเมืองดำเนินการผ่านพรรคการเมืองและนักการเมือง ซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนในการบริหารประเทศ โดยต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติและใช้ พุทธธรรมในการบริหารเพื่อสร้างความไว้วางใจจากประชาชน สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการพลเรือน (2550) ระบุว่า เป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติงานภาครัฐคือการได้มา ซึ่งความไว้วางใจของประชาชน เพื่อสร้างความศรัทธาในการบริหาร มีระบบตรวจสอบการ ใช้อำนาจรัฐ และเสริมสร้างจิตสำนึกให้ประพฤติตนอย่างมีอาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรม

การปกครองระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองและนักการเมืองมีความสำคัญ ในการเปลี่ยนแปลงความต้องการของประชาชนให้เป็นนโยบายสาธารณะ เพื่อรักษาสมดุล ของระบบการเมืองและสังคม ตอบสนองความต้องการของประชาชน และรักษาระดับการ สนับสนุนของประชาชนต่อระบบการเมือง ไม่ให้เกิดความขัดแย้งจนนำไปสู่การล่มสลาย ของระบบ (ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์, 2564) อย่างไรก็ตาม สังคมไทยยังประสบปัญหา สำคัญทางการเมือง เช่น การฉ้อราษฎร์บังหลวง การใช้ตำแหน่งแสวงหาผลประโยชน์โดยมิ ชอบ การรับสินบน และการที่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับนักการเมืองได้ อย่างครบถ้วน ส่งผลให้การพัฒนาประเทศไม่บรรลุผลและประชาชนขาดความไว้วางใจ ทางการเมือง (พระมหานรินทร์ สุรพลโยธ (เอมพันธ์), 2562) ดังเช่นในพื้นที่จังหวัดเลย พบว่าระบบอุปถัมภ์และเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่นำไปสู่ความสำเร็จทางการเมือง ในขณะที่การจัดการหัวคะแนน ขวาลือ และพฤติกรรมนักการเมืองเป็นปัจจัยที่ทำให้ไม่ ประสบความสำเร็จ (ไชยวุฒิ มนตรีรักษ์, 2551) ปัญหาความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อ พรรคการเมืองในจังหวัดเลย ด้านพฤติกรรม ด้านนโยบาย ด้านการสื่อสาร และด้านการ บริหารงาน จึงมีความน่าสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การพัฒนากลไกส่งเสริม การเมืองสุจริต ความไว้วางใจทางการเมือง ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ตั้งอยู่บน ฐานของประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล

การกล่อมเกลາทางการเมืองผ่านสถาบันต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมือง โดยเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทศนคติ ค่านิยมและวัฒนธรรมทางการเมืองผ่านตัวการต่าง ๆ ของสังคม ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน ชุมชน สื่อมวลชน และประสบการณ์ตรงที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (พลทิสาน ชุมพล, 2530) นอกจากนี้ การใช้หลักธรรมโดยเฉพาะอปฺริหานิยธรรม ซึ่งเป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม เป็นอีกวิธีการที่ส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมือง เพราะส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยและความสามัคคีในสังคม 7 ประการ ได้แก่ 1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2. เมื่อคราวประชุมก็จักพร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และจักพร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่ควรทำ 3. จักไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ จักไม่ถอนสิ่งที่ท่านบัญญัติไว้แล้ว ประพฤติมั่นอยู่ในธรรมอันดีงามแต่โบราณ ตามที่ท่านบัญญัติไว้ 4. จักสักการะ เคารพ นบถือ บูชาท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย และให้ความสำคัญแก่ถ้อยคำของท่านเหล่านั้น ว่าเป็นถ้อยคำที่ตนพึงเชื่อฟังและปฏิบัติตาม 5. จักไม่ข่มขืนบังคับปกครองสตรีทั้งหลาย 6. จักยังคงสักการะ เคารพ นบถือ บูชาต่อปุชนียสถานทั้งหลาย และ 7. จักถวายเป็นการอารักขา ค้มครอง ป้องกันโดยธรรมแก่นักบวชทั้งหลายเป็นอย่างดี (พระครูปลัดไพฑูรย์ (มหาบุญ) เมธิโก, 2558)

ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย เพื่อเป็นกรณีตัวอย่าง เนื่องจากพื้นที่จังหวัดเลยนั้นเป็นจังหวัดชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงถือเป็นจังหวัดที่ห่างไกล ประชากรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจในทางการเมือง รวมถึงขาดความเข้าใจในการนำหลักอฺริหานิยธรรมที่ผู้วิจัยจะนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน จังหวัดเลย แบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 4 เขตเลือกตั้ง ในพื้นที่ 14 อำเภอของจังหวัดเลย มีประชากรผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง จำนวน 504,890 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (สุรพล สุยะพรหม และสุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ, 2553) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยครั้งนี้ใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 18 รูปหรือคน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงนี้เป็นไปตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ตรงในประเด็นที่ศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งมีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาที่มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC จากการคำนวณค่าและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 1.00 และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .974

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยมีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 10 รูปหรือคน ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งการบันทึกเทป

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดเลยใน 4 เขตเลือกตั้ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย

1. ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$, S.D.=0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงาน ($\bar{X}=3.93$, S.D.=0.91) รองลงมา ด้านการสื่อสาร ($\bar{X}=3.90$, S.D.=0.74) รองลงมาด้านนโยบาย ($\bar{X}=3.90$, S.D.=0.82) และด้านต่ำที่สุด คือ ด้านพฤติกรรม ($\bar{X}=3.64$, S.D.=0.90) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย โดยภาพรวม

ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน ที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย		ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านพฤติกรรม	3.64	0.90	มาก
2.	ด้านนโยบาย	3.90	0.82	มาก
3.	ด้านการสื่อสาร	3.90	0.74	มาก
4.	ด้านการบริหารงาน	3.93	0.91	มาก
รวม		3.84	0.72	มาก

ผลจากการสัมภาษณ์ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย พบว่า 1. ด้านพฤติกรรม พรรคการเมืองมีความตื่นตัวในการปรับปรุงการทำงานโดยจัดให้มีการลงพื้นที่พบปะประชาชน มีความพยายามในการสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นผ่านการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชน การเข้าถึงพื้นที่แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะเข้าใจปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กล่าวไว้ว่า “...พรรคการเมืองได้ปรับเปลี่ยนวิธีการ

ทำงานโดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชนแบบใกล้ชิดมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนร่วมกับประชาชน เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำ การจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ...” (ธีระวัฒน์ พิมพ์พิชญ์วิวัฒน์, 2567) 2. ด้านนโยบาย มีการนำเสนอนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของจังหวัดเลย นโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การเกษตร และการท่องเที่ยว ซึ่งสำคัญต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในศักยภาพและความต้องการของพื้นที่ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กล่าวไว้ว่า “.....พรรคการเมืองได้นำเสนอนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดเลย เช่น การพัฒนาด้านการเกษตร การส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีการจัดทำแผนงานที่ชัดเจนและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง.” (แก้วกล้า ทาสาลี, 2567) 3. ด้านการสื่อสาร พรรคการเมืองได้พัฒนาช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทันสมัย ครอบคลุมทั้งสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ และสื่อท้องถิ่น ช่วยให้ข้อมูลเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวาง และมีการประชาสัมพันธ์ผลงานอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ประชาชนรับรู้ความคืบหน้าในการทำงาน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กล่าวไว้ว่า “...มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การจัดเวทีพบปะประชาชน และการใช้สื่อท้องถิ่น โดยเน้นการสื่อสารแบบสองทางที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ...” (นุสนธิ์ รักษาพล, 2567) 4. ด้านการบริหารงาน มีความพยายามในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานมีแนวโน้มที่จะพัฒนาระบบการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เริ่มมีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัด ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กล่าวไว้ว่า “...การบริหารงานของพรรคการเมือง มีสิ่งที่เห็นได้ชัดคือความพยายามในการกระจายการพัฒนาไปสู่อำเภอต่าง ๆ แต่ยังคงมีความไม่สมดุลในการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ...” (พิพัฒน์ สีปา, 2568)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย พบว่า ปัจจัยการกล่อมเกลாதางเมืองและการประยุกต์หลักพุทธธรรมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรปัจจัยการกล่อมเกลาทางเมืองสามารถร่วมกันทำนายความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย ได้ร้อยละ 20.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สื่อมวลชนสามารถทำนายความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย ได้ร้อยละ 45.60 สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

สำคัญที่ได้กล่าวไว้ว่า “...สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความคิด เนื่องจากเข้าถึงง่าย โดยเฉพาะกลุ่มไลน์และเฟซบุ๊กที่แชร์ข่าวสารการเมืองกันอย่างรวดเร็ว...” (วาสนา จิรนาท, 2567)

ส่วนตัวแปรปัจจัยการประยุกต์หลักพุทธธรรม สามารถร่วมกันทำนายความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย ได้ร้อยละ 16.20 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พร้อมเพรียงกันประชุม ความรับผิดชอบ สามารถทำนายความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย ได้ร้อยละ 40.50 สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กล่าวไว้ว่า “...หลักการพร้อมเพรียงกันประชุมสะท้อนถึงคุณธรรมแห่งความรับผิดชอบต่อเวลา และความเคารพในกระบวนการทางสังคม เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างวินัยและความร่วมมือ สิ่งเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย...” (ดำรง สอนอัน, 2567)

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย สามารถแบ่งการวิเคราะห์ตามหลักอุปนิทานธรรม 7 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ พรรคการเมืองจัดประชุมสม่ำเสมอทั้งระดับจังหวัด สาขา และสมาชิก มีเวทีรับฟังความคิดเห็นประชาชนและศูนย์ประสานงานอำเภอ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ห่างไกลยังมีข้อจำกัด ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กล่าวไว้ว่า “...การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการประชุมทางการเมืองเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้งในสังคมของจังหวัดเลย การนำหลักอุปนิทานธรรมมาใช้ทำให้บรรยากาศการประชุมเป็นไปด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน...” (ธนวัฒน์ เฉลิมรัตน์, 2567) 2. ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม มีระบบการประชุมที่เป็นระเบียบ แจ้งกำหนดการและวาระล่วงหน้า พร้อมเอกสารประกอบครบถ้วน เป็นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กล่าวไว้ว่า “...การพร้อมเพรียงกันประชุม มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพผู้อาวุโส และการไม่ละทิ้งธรรมเนียมปฏิบัติที่ดีงาม อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของหมู่คณะและองค์กร...” (นุสนธ์ รักษาพล, 2567) 3. ด้านปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ยึดมั่นในกฎหมายและระเบียบ มีคู่มือการปฏิบัติงาน คณะกรรมการตรวจสอบและช่องทางร้องเรียน แต่การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบของประชาชนยังไม่เข้มแข็ง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กล่าวไว้ว่า “...พรรคการเมืองมีโครงสร้างการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงาน แต่ยังขาดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ เนื่องจากขาดความเป็นอิสระและทรัพยากรที่เพียงพอในการตรวจสอบอย่างจริงจัง...” (อุเทน

วัชรศิโนรส, 2567) 4. ด้านการพหุอาวุโส แต่งตั้งที่ปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น รับฟังความคิดเห็นและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ แต่ควรผสมผสานกับแนวคิดคนรุ่นใหม่ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กล่าวไว้ว่า “...การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายมีความสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน นโยบายที่ประสบความสำเร็จต้องคำนึงถึงบริบทและวัฒนธรรมท้องถิ่น การเชื่อมโยงความรู้ดั้งเดิมกับศาสตร์สมัยใหม่จะช่วยให้เกิดนวัตกรรมทางนโยบายที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและเป็นที่ยอมรับของประชาชน...” (ธงชัย สิงอุดม, 2 ธันวาคม 2567) 5. ด้านสิทธิเสรีภาพ มีโคตาสตรีในคณะกรรมการและผู้สมัคร มีคณะทำงานด้านความเท่าเทียมทางเพศ และพัฒนาศักยภาพผู้นำสตรี แต่ควรขยายความเท่าเทียมให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กล่าวไว้ว่า “...การเปิดโอกาสให้สตรีมีบทบาทมากขึ้นไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของความเป็นธรรม แต่ยังส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม...” (จำนง วงศ์คง, 2567) 6. ด้านองค์กรทางการเมือง ทำงานร่วมกับองค์กรต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ เคารพองค์กรอิสระ และส่งเสริมประชาธิปไตย แต่ควรเน้นการบูรณาการมากขึ้น ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กล่าวไว้ว่า “...การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะช่วยสร้างรากฐานประชาธิปไตยที่เข้มแข็งในระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประชาธิปไตยระดับชาติ...” (เขตโสภณ มะพันธ์, 2567) 7. ด้านสนับสนุนคนดี มีระบบคัดเลือกและส่งเสริมคนดีสู่การเมือง ยกย่องบุคคลต้นแบบ และพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ที่มีคุณธรรม แต่ควรเพิ่มการติดตามประเมินผลที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กล่าวไว้ว่า “...ต้องมีการสร้างเวทีและพื้นที่สาธารณะให้คนดีมีคุณธรรมได้แบ่งปันประสบการณ์และแนวคิด การยกย่องคนดีอย่างจริงจังจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้คนในสังคมหันมาทำความดีมากขึ้น...” (วาสนา จิรนาท, 2567)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยพบว่า ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย โดยเฉพาะในมิติด้านพฤติกรรม ซึ่งผลการวิจัยเชิงสำรวจพบว่าประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วยกับการที่พรรคการเมืองต้องมีพฤติกรรมการทำงานที่ตรงไปตรงมา มีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สามารถตรวจสอบได้ก็ตาม ผลการศึกษาได้สะท้อนให้

เห็นว่าประชาชนมีความคาดหวังสูงต่อการทำงานของพรรคการเมือง โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของความไว้วางใจทางการเมือง ความโปร่งใสและการตรวจสอบได้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความไว้วางใจของประชาชน เนื่องจากการเมืองที่โปร่งใสจะช่วยลดความระแวงสงสัยและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่พบว่า พรรคการเมืองมีการปรับปรุงการทำงาน เช่น ออกพบปะประชาชน การสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นผ่านการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของไพบูลย์ สุขเจตน์ (2563) เรื่อง การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี พบว่า สภาพปัญหาการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี เกิดจากพฤติกรรมและการกระทำของ นักการเมืองที่ประชาชนได้รับรู้จากข่าวต่าง ๆ การวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อ และนโยบายของนักการเมือง บางนโยบายอาจจะทำได้หรือทำไม่ได้ ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและต่อความไว้วางใจของประชาชนหน่วยงานต่าง ๆ จึงควรมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

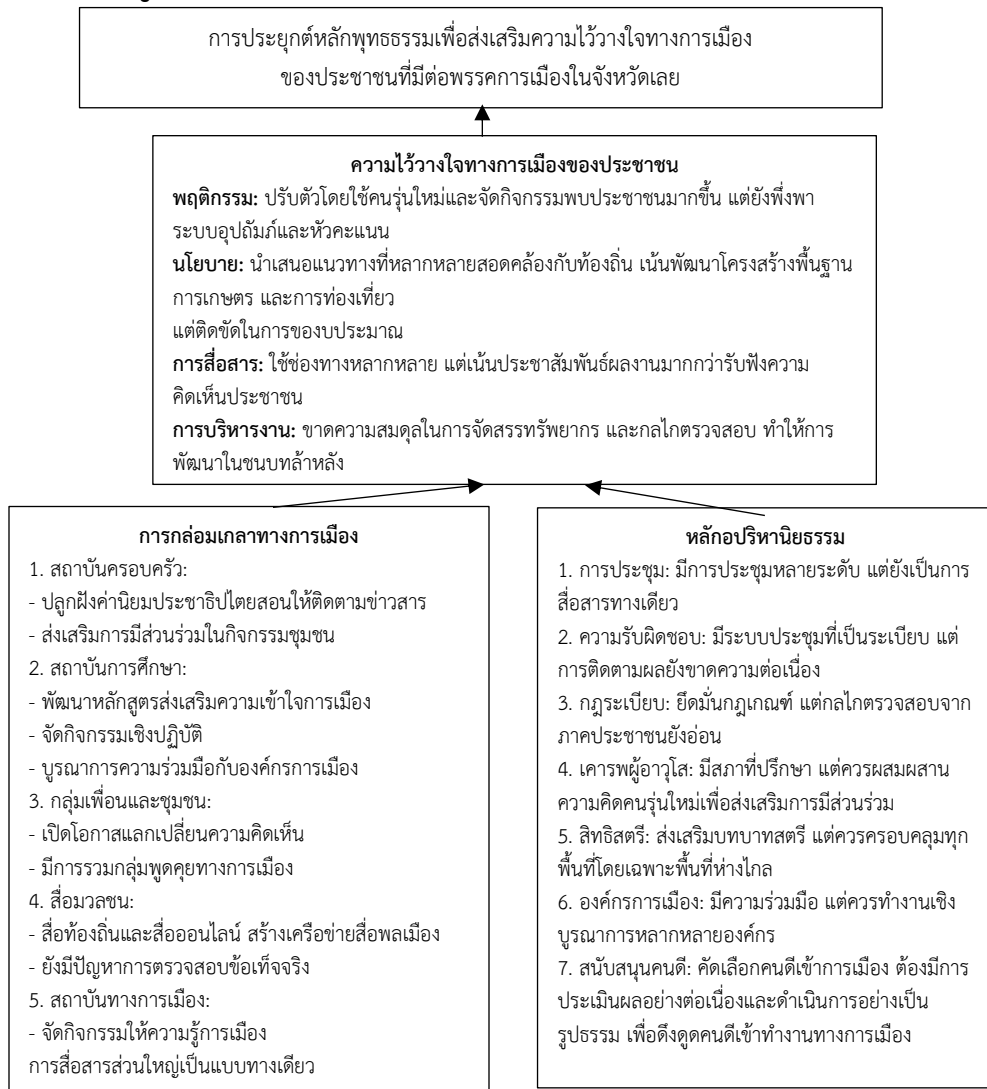
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย ในด้านการกล่อมเกลางานการเมือง พบว่าทั้งสถาบันทางการเมืองและสถาบันการศึกษา มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองในระดับต่ำ โดยเฉพาะในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมที่พรรคการเมืองจัดขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งอาจเกิดจากการขาดกลไกการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่พบว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความคิดทางการเมืองของประชาชน นอกจากนี้ สถาบันการศึกษายังมีบทบาทจำกัดในการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง ทั้งในแง่ของการนำเสนอข่าวสารทางการเมือง การอธิบายแนวคิดและการชุมนุมประท้วงของนักเรียนนักศึกษา รวมถึงการเปรียบเทียบระบบการเมืองไทยกับต่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชัย พิทยานุรักษ์กุล (2566) เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชนที่มีผลต่อการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในจังหวัดชลบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางการเมืองมีความสัมพันธ์โดยตรงกับระดับความไว้วางใจทางการเมือง การบริหารจัดการที่ช่วยเหลือประชาชนอย่างจริงจัง สามารถแก้ไขปัญหาคาใจของประชาชนได้เป็นอย่างดี นำไปสู่ความไว้วางใจต่อนักการเมืองและสถาบันทางการเมือง บทบาทของสถาบันการศึกษากับการพัฒนาประชาธิปไตยใน

สังคมไทยนั้นสถาบันการศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ทางการเมืองให้แก่เยาวชน ครู คณาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ แนวคิดและยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เพื่อที่จะช่วยกันสร้างคนไทยให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและเป็นพลเมืองที่ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ (ขวัญฤดี มีนันทน์, 2564) การศึกษาและการเมืองจึงมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ นโยบายการศึกษาถือเป็นหนึ่งในนโยบายการเมืองของรัฐบาล เพื่อปลูกฝังความคิด ความเชื่อ รวมถึงอุดมการณ์ให้กับพลเมือง ดังนั้นนโยบายการเมืองย่อมมีผลกระทบต่อนโยบายการศึกษา ในขณะเดียวกันนโยบายการศึกษากีย่อมส่งผลในการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลเช่นเดียวกัน

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลย ตามหลักอภิธานิธรรม 7 ด้าน พบว่าพรรคการเมืองได้ดำเนินการในด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิตยโดยจัดประชุมสม่ำเสมอทั้งระดับจังหวัด สาขา และสมาชิก มีเวทีรับฟังความคิดเห็นประชาชน แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องการมีส่วนร่วมในพื้นที่ห่างไกล ด้านพร้อมเพรียงกันประชุมมีระบบการประชุมที่เป็นระเบียบ แต่การติดตามมติยังขาดความต่อเนื่อง ด้านปฏิบัติตามกฎข้อบังคับมีการยึดมั่นในกฎหมายและระเบียบ แต่การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบของประชาชนยังไม่เข้มข้น ด้านเคารพผู้อาวุโสได้แต่งตั้งที่ปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นและรับฟังความคิดเห็น แต่ควรผสมผสานกับแนวคิดคนรุ่นใหม่ ด้านสิทธิเสรีภาพมีการกำหนดโควตาสตรีในคณะกรรมการและผู้สมัคร แต่ควรขยายความเท่าเทียมให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม ด้านองค์กรทางการเมืองมีการทำงานร่วมกับองค์กรต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ แต่ควรเน้นการบูรณาการมากขึ้น และด้านสนับสนุนคนดีมีระบบคัดเลือกและส่งเสริมคนดีสู่การเมือง แต่ควรเพิ่มการติดตามประเมินผลที่เป็นรูปธรรม จากผลการวิจัย พบว่าพรรคการเมืองได้นำหลักอภิธานิธรรมมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิติพันธ์ อินทโชติ (2564) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไทยในจังหวัดชัยภูมิ สะท้อนให้เห็นว่าพรรคการเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสำคัญกับการยึดมั่นในกฎระเบียบและหลักการที่วางไว้ อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายในหลายด้าน ได้แก่ ข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ห่างไกล การติดตามมติที่ประชุมที่ขาดความต่อเนื่องโดยเฉพาะในประเด็นการพัฒนาพื้นที่ชนบท การสร้างสมดุลระหว่างการเคารพภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการผสมผสานแนวคิดของคนรุ่นใหม่ การขยายความเท่าเทียมให้ครอบคลุมทุกกลุ่มไม่เพียง

เฉพาะในมิติเรื่องเพศ การบูรณาการการทำงานระหว่างพรรคการเมืองกับองค์กรต่าง ๆ และการพัฒนาระบบติดตามประเมินผลการทำงานที่เป็นรูปธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคการเมืองในจังหวัดเลยยังมีข้อจำกัด แม้พรรคการเมืองจะลงพื้นที่พบปะประชาชนมากขึ้น แต่มักเข้มข้นเฉพาะช่วงเลือกตั้งและยังคงใช้ระบบอุปถัมภ์ นโยบายแม้จะตอบโจทย์พื้นที่แต่ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติ การสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ยังเน้นประชาสัมพันธ์มากกว่ารับฟังความเห็นประชาชน ส่วนการบริหารงานยังมีปัญหาการกระจายการพัฒนาไม่ทั่วถึงและงบประมาณกระจุกตัวในพื้นที่ฐานเสียง ทำให้ความไว้วางใจของประชาชนยังไม่มั่นคง การกล่อมเกลາทางการเมืองในจังหวัดเลยดำเนินการผ่านหลายสถาบัน โดยครอบครัวมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตยผ่านการพูดคุยและพาไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สถาบันการศึกษามีการจัดการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรและกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริง ส่วนชุมชนเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านสื่อมวลชนแม้จะมีบทบาทสำคัญแต่ยังมีข้อจำกัดในการตรวจสอบข้อเท็จจริง ส่วนสถาบันทางการเมืองมักทำงานเฉพาะช่วงเลือกตั้งและเน้นการสื่อสารทางเดียว ทำให้การกล่อมเกลາทางการเมืองยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

หลักอุปถัมภ์ที่ยังใช้ในการประยุต์หลักพุทธธรรมกับพรรคการเมืองในจังหวัดเลยมีการดำเนินการในหลายด้าน โดยด้านความสามัคคี มีการจัดประชุมสม่ำเสมอทั้งระดับจังหวัดและตำบล แม้จะยังมีข้อจำกัดในการสื่อสารทางเดียว ด้านความรับผิดชอบ มีการวางระบบประชุมที่เป็นระเบียบแต่การติดตามมติยังขาดความต่อเนื่อง ส่วนการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ พรรคยึดมั่นในกฎหมายและมีระบบตรวจสอบ แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่เข้มข้น ด้านการเคารพผู้อาวุโส มีการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ด้านสิทธิเสรีภาพ มีการกำหนดโควตาสตรีและส่งเสริมความเท่าเทียม ด้านการเคารพองค์กรทางการเมือง มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ และด้านการสนับสนุนคนดี มีระบบคัดเลือกและส่งเสริมคนดีเข้าสู่การเมือง แม้จะต้องพัฒนากลไกการติดตามประเมินผลให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พรรคการเมืองควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการนำหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักอุปถัมภ์มาเป็นแนวทางในการบริหารพรรคและการทำงานทางการเมือง ควบคู่กับหลักความโปร่งใส และการตรวจสอบได้

2. พรรคการเมืองควรบูรณาการหลักอภิธานิธรรมร่วมกับหลักธรรมาภิบาลและการบริหารสมัยใหม่ โดยเฉพาะการนำหลักสามัคคีธรรมมาผสานกับแนวคิดการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรทางการเมืองและสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พรรคการเมืองควรจัดตั้งคณะทำงานที่รับผิดชอบการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของพรรคอย่างเป็นระบบ

2. พรรคการเมืองควรจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกพรรคเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานทางการเมือง

3. พรรคการเมืองควรพัฒนาระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของสมาชิกพรรคที่ได้รับการเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระดับชาติ โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นเกณฑ์การประเมิน

4. พรรคการเมืองควรสร้างเครือข่ายแกนนำในระดับชุมชนที่มีคุณธรรมและเป็นที่ยอมรับของประชาชน เพื่อลดอิทธิพลของระบบหัวคะแนนที่อาศัยเงินและระบบอุปถัมภ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการสร้างความไว้วางใจทางการเมืองระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความไว้วางใจทางการเมือง

3. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการสร้างความไว้วางใจทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

ขวัญฤดี มินันท์. (2564). รูปแบบการศึกษาของไทยกับการส่งเสริมทางการเมืองเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย, 2(2), 36-49.

เขตโสภณ มะพันธ์. (2567, 22 ธันวาคม). นักการเมืองท้องถิ่น [บทสัมภาษณ์].

จำนง วงศ์คง. (2567, 3 ธันวาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์เลย [บทสัมภาษณ์].

- ไชยวุฒิ มนตรีรักษ์. (2551). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดเลย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ดำรง สอนอัน. (2567, 29 พฤศจิกายน). ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาสนา จังหวัดเลย [บทสัมภาษณ์].
- ธงชัย สิงอุตม. (2567, 2 ธันวาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์เลย [บทสัมภาษณ์].
- ธนวัฒน์ เฉลิมรัตน์. (2567, 22 ธันวาคม). นักการเมืองท้องถิ่น [บทสัมภาษณ์].
- ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์. (2564). *หลากหลายมุมมอง การกำหนดนโยบายพรรคการเมืองไทย*, กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธีระวัฒน์ พิมพ์พิชญ์วิวัฒน์. (2567, 22 ธันวาคม). นักการเมืองท้องถิ่น [บทสัมภาษณ์].
- แก้วกล้า ทาสาลี. (2567, 9 ธันวาคม). สมาชิกพรรคการเมือง [บทสัมภาษณ์].
- นิติพันธ์ อินทโชติ. (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไทยในจังหวัดชัยภูมิ*. (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นุสนธ์ รักษาพล. (2567, 29 พฤศจิกายน). นักวิชาการศาสนา [บทสัมภาษณ์].
- พระครูปลัดไพฑูรย์ (มหาบุญ) เมธโก. (2558). *อภิธานิยธรรม : สันติภาพสู่สังคมไทย. วารสารกระแสวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสยาม*, 16(29), 78-88.
- พระครูรัตนสุตากร (ปราโมทย์ ล่องแก้ว) และคณะ. (2563). *การพัฒนาการเมืองตามหลักพุทธธรรม. วารสารมหจุฬานครทรรศน์*, 7(10), 32-43.
- พระมหานรินทร์ สุรพลโณ (เอมพันธ์). (2562). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำตามแนวพุทธ. วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 2(1), 28-37.
- พฤทธิสาน ชุมพล. (2530). *ระบบการเมืองความรู้เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์.
- พิพัฒน์ ลีปา. (2568, 3 มกราคม). ประชาชนจังหวัดเลย [บทสัมภาษณ์].
- ไพบุลย์ สุขเจตนิ. (2563). *การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี* (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วาสนา จิรนาท. (2567, 11 ธันวาคม). สมาชิกพรรคการเมือง [บทสัมภาษณ์].

- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566. สืบค้น 10 ธันวาคม 2566 จาก <https://shorturl.asia/m7OyD>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2550). คู่มือแนวทางการสร้างมาตรฐานความโปร่งใสของส่วนราชการ. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สุรพล สุยะพรหม และสุทธิรัก ศรีจันทร์เพ็ญ. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อภิชัย พิทยานุรักษ์กุล. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชนที่มีผลต่อการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในจังหวัดชลบุรี (คุณนิพนธ์ปรัชญาคุณภิบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุเทน วัชรชีโนรส. (2567, 2 ธันวาคม). ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย [บทสัมภาษณ์].